

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ
The Economic Development of Creative Community Based on Cultural Capital
in the Northern Economic Network

รัตติกาลญจน์ ภูษิต

Rattigan Phusit

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

Faculty Liberal Arts, Thailand National Sports University Chiang Mai Campus, Thailand

Corresponding author. Email: rattigan.ting@gmail.com

(Received: January 4, 2024; Revised: February 1, 2024; Accepted: February 5, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรม ในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ (2) เพื่อศึกษากิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ (3) เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ (4) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ซึ่งได้ทำการศึกษาเชิงปริมาณ ในพื้นที่ 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน จังหวัดละ 100 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 (2) กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค และการแปรรูปส่งผล เชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ด้านการตลาดส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (3) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.01 (4) แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ควรใช้พื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง ในการจัดการด้านปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน โดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนและการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนให้เป็นกลไกกระบวนการในเรื่อง การบริหารจัดการ มีการพัฒนากิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดทำเป็น องค์ความรู้ของชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและยกระดับชุมชนเดิมให้เข้มแข็ง ให้เชื่อมโยงกับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน มีการจัด

แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์; ทุนวัฒนธรรม; เครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ

Abstract

This study aimed (1) to study factors driving the economy affecting activities in the creative community process based on cultural capital in the northern economic network, (2) to study activities in the creative community economic process based on the cultural capital affecting allocation of excess profit of the communities in the northern economic network, (3) to study factors driving the economy affecting the allocation of excess profit of the communities in the northern economic network, and (4) to set guidelines for economic development of the creative communities based on the cultural capital in the northern economic network. The quantitative were conducted in 5 provinces; Chiang Rai, Nan, Lampang, Phitsanulok, and Nakhon Sawan. The sample group consisted of 500 people, 100 people per province, and a simple random sampling method was used, by using a questionnaire as a tool to collect data from the sample group. The statistics utilizing in the research were Pearson Product Moment Correlation Coefficient.

The results of the research showed that (1) the factors driving the community economy were human resource development, group or community development, and physical infrastructure development. They had a positive effect on activities in the community economic process at a statistically significant level of 0.01. The factors that drive the community economy in the field of development of community economic fundamentals had a statistically significant negative effect on the activities in the community economic process at the 0.01 level. (2) Activities of the community economic process such as production, consumption, and processing had positive effect on the allocation of excess profit, statistically significant at 0.01 level, and the activities of the community economic process in the field of marketing resulted negative to the allocation of excess profit of the communities, statistically significant at 0.01 level. (3) Factors driving the community economy in the field of human resource development, group or community development, and the development of the community's physical infrastructure had positive effect on the allocation of community's excess profit, statistically significant at 0.01 level, and factors driving the community economy in terms of economic fundamental development of the community resulted negative to the allocation of excess profit of the communities, statistically significant at 0.01 level. (4) Guidelines for creative community's economic development based on the cultural capital in the northern economic network should use community's areas as a setting for managing community's economic factors by linking with the activities of community economic process and for the allocation of community's excess profit as a mechanism for managing processes. The activities of the community economic process should develop by creating a body of knowledge of the

communities to create innovations in the community economic development and elevate the existing community to be strong in connection with the allocation of excess profits of the community. There is a strategic plan for community economic development for systematic management and linking the community strategic plan with relevant agencies to lead to sustainable development of the creative community economy based on the cultural capital.

Keywords: Creative Community Economy; Cultural Capital; Northern Economic Network

1. บทนำ

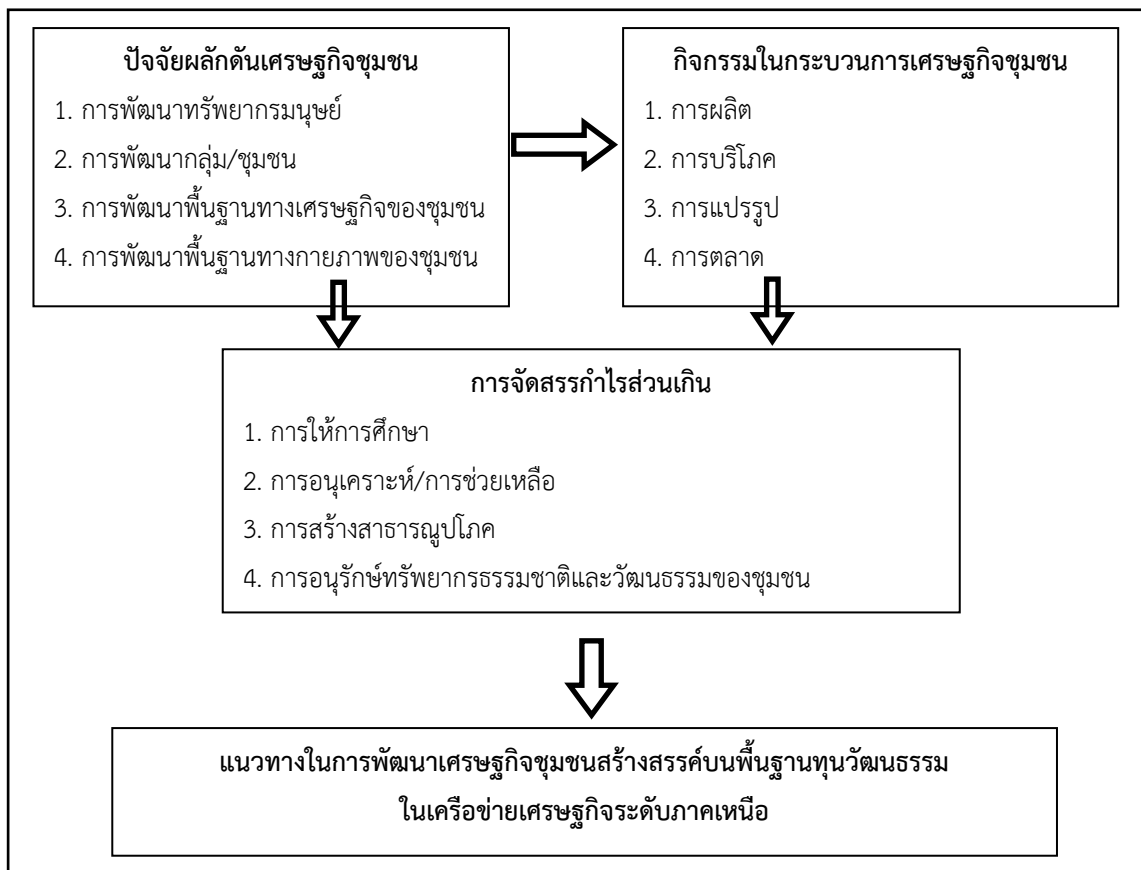
จากนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและความยากจนของชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ระบุในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ซึ่งจะนำพาให้คนในชุมชนต่าง ๆ หลุดพ้นจากความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำได้ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมของชุมชนต่าง ๆ เป็นวาระแห่งชาติ โดยนำหลักการและกลไกโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจไปสู่ชุมชนเป็นการสร้างโอกาสและความเชื่อมั่นในการพัฒนาผลผลิตของชุมชนให้มีคุณภาพสม่ำเสมอและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น ปัญหาหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมยังเป็นเรื่องของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ถ้าหากได้มีการพัฒนาดังกล่าวนั้นแล้ว เศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์ย่อมมีส่วนช่วยใน การพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองในหลายด้าน เช่น 1) เปิดโอกาสให้มีการประกอบการเป็นช่องทางและโอกาสใหม่ในการประกอบการในชุมชนที่มีความสามารถมีความคิดริเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์และต้องการหาประสบการณ์ รวมถึงโอกาสพิสูจน์ความสามารถในการดำเนินการได้ เพราะใช้ทุนน้อยเน้นการสร้างและความร่วมมือในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้ากิจการประสบความสำเร็จจะสามารถขยายไปสู่การประกอบการขนาดใหญ่ได้ 2) ก่อให้เกิดการจ้างงานในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและลดปัญหาการว่างงาน การพัฒนาฝีมือแรงงานเพราะมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ จึงมีโอกาสฝึกทักษะความสามารถในการทำงานได้ตามที่ต้องการ 3) เป็นฐานให้กับการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคทั้งในด้านการเป็นแหล่งวัตถุดิบ ตลอดจนการรับช่วงการผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ การฝึกประสบการณ์ การยกระดับฝีมือแรงงาน และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการประกอบการให้สูงขึ้น 4) เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เพราะจะเกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปยังชุมชนต่าง ๆ ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้น 5) ลดปัญหาสังคมเพราะประชาชนมีรายได้มีงาน ทำมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเกิดจิตสำนึกที่รับรู้ถึงความเป็นเจ้าของและรับผิดชอบต่อชุมชนมากขึ้น ปัญหาสังคม และความรุนแรงต่าง ๆ ในสังคมจึงลดลงได้

ดังนั้นในการทาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ จึงได้กำหนดพื้นที่การศึกษาในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์ตามความคาดหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอื่น ๆ ในภาคเหนือให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น รวมทั้งส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนและนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์ บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ
2. เพื่อศึกษากิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ
4. เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร คือ ผู้นำชุมชน/กลุ่มอาชีพ สมาชิกชุมชน และคณะผู้บริหารกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน/กลุ่มอาชีพ สมาชิกชุมชน และคณะผู้บริหารกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน เพื่อความคลาดเคลื่อนเป็น 500 คน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 0.05 (5%) และ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95 (95%) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) โดยให้ทุกกลุ่มอาชีพเป้าหมายมีโอกาสที่จะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่า ๆ กัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประเภทของสินค้าที่ชุมชนผลิต รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มอาชีพในชุมชน จำนวนสมาชิกของกลุ่มอาชีพ สถานะหรือตำแหน่งภายในชุมชน การอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และกำไรส่วนเกินจากเศรษฐกิจชุมชน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามลิเคิร์ต (likert scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรม ในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จากแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงข้อมูลที่ได้จากหนังสือ บทความในวารสาร รายงานการประชุม สัมมนาวิชาการ บทความออนไลน์ รายงานการวิจัย และบทความวิชาการ เป็นต้น

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่จัดเก็บจากพื้นที่เป้าหมาย คือ จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 500 ชุด โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน/กลุ่มอาชีพ สมาชิกชุมชน และคณะผู้บริหารกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน เพื่อความคลาดเคลื่อนเป็น 500 คน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ของกลุ่มตัวอย่าง คือ 0.05 (5%) และกลุ่มตัวอย่างมีระดับ ความเชื่อมั่นที่ 0.95 (95%) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) โดยให้ทุก กลุ่มอาชีพเป้าหมายมีโอกาสที่จะถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเท่า ๆ กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative method) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เพื่อทดสอบหาระดับค่าความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม

2. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) โดยที่ค่า r อยู่ระหว่าง -1.00 ถึง 1.00, ค่า -1.00 และ +1.00 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสูงสุดแต่สัมพันธ์กันในทิศทางที่ต่างกัน ส่วนค่า 0.00 แสดงว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

และหากค่าเป็นบวก แสดงว่าตัวแปร 2 ตัวแปรนั้น มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน และหากค่า r เป็นลบแสดงว่าตัวแปร 2 ตัวแปรนั้นมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้าม

3. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรือค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (r^2) เป็นการนำค่า r ที่คำนวณได้ยกกำลังสองแล้วคูณด้วย 100 ผลคูณที่ได้สามารถแปลความหมายได้ว่าถ้าทราบ ค่าของตัวแปร ตัวที่หนึ่งแล้ว จะทำนายค่าตัวแปรตัวที่สองได้ถูกต้องที่เปอร์เซ็นต์

4. การวิเคราะห์ปัจจัย (factor analysis) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรว่าตัวแปรใดควรอยู่ในกลุ่มหรือปัจจัยใด โดยยืนยันความถูกต้องของน้ำหนักตัวแปร (confirmatory)

5. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (multiple regressions) เพื่อทดสอบหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด

6. หาขนาดผลกระทบทั้งในส่วนของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามในรูปแบบความสัมพันธ์ตามสมมุติฐานข้อที่ 1, 2 และ 3

5. สรุปผลการวิจัย

พบว่า 1) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ 1 2) กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ พบว่า แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค และการแปรรูปส่งผลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการตลาดส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ 2 3) ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือพบว่า แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่งผลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ 3 4) แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือพบว่า ควรมีการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้งในการจัดการปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแปรรูป การตลาด และการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษา การอนุรักษ์ การสร้างสาธารณูปโภค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนภายในชุมชน มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน ให้เป็นกลไกกระบวนการในเรื่องการบริหารจัดการความรู้ทางด้านทุนวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแปรรูป และการตลาด โดยจัดทำข้อมูลและองค์ความรู้ของชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรม โดยยกระดับ

ชุมชนเดิมให้เข้มแข็งให้เชื่อมโยงกับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษา การอนุเคราะห์ การสร้างสาธารณูปโภค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนพื้นที่ให้มีการเชื่อมโยงกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนโดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาคุณภาพและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่ง ผลเชิงบวกต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรชวดี พงษ์ศิริ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การผลิต การตลาด คุณภาพ การเรียนรู้ขององค์กรและการติดต่อเครือข่าย เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามได้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน จึงทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของมงคล ต่านธานินทร์ (2541) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ซึ่งควรให้ความสนใจกับปัจจัยนี้เป็นลำดับแรก เพื่อทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้หากชุมชนมีความพร้อมในปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนแล้วย่อมส่งผลให้กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีความพร้อมในการดำเนินงาน ฉะนั้นควรมีการพัฒนาผู้นำ และพัฒนาสมาชิกกลุ่มอาชีพให้มีความรู้ด้านวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตลอดจนการพัฒนาเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมและเป็นที่ปรึกษาในการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนนั้น ๆ ส่งผลให้กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดสามารถผลิตและจำหน่ายผลผลิตได้มากขึ้น และทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถควบคุมค่าใช้จ่ายในการบริโภคของตนเองไม่ให้ใช้จ่ายเกินรายได้ที่มีอยู่ และทำให้สมาชิกกลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลผลิตของกลุ่มอาชีพของตนโดยนำความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปจากเจ้าหน้าที่มาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนให้มากขึ้น

2. กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อ การจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค และการแปรรูปส่งผลเชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน และกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนในด้านการตลาดส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิตี สาดบุญสร้าง (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนดาร์ลือบาตะห์ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า เงื่อนไขที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนดาร์ลือบาตะห์เป็นกลไกสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน ประกอบด้วย เงื่อนไขภายใน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกและคณะกรรมการภายในวิสาหกิจชุมชนดาร์ลือบาตะห์ การจัดการคนและองค์กร การจัดการ การให้บริการ การผลิต และการตลาด การจัดการการเงินและการบัญชี เงื่อนไขภายนอก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคคลและหน่วยงานภายนอก การจัดการคนและองค์กร การจัดการ การ

ให้บริการ การผลิต และการตลาด การจัดการการเงินและการบัญชี และการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดผลซึ่งนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน ได้แก่ การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้านเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้านสาธารณสุข การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้านเทคโนโลยี การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติ การพึ่งพาตนเองของชุมชน ด้านจิตใจ การพึ่งพาตนเองของชุมชนด้านสังคมวัฒนธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญญา มั่นคง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านตู่ อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนจะสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ การที่จะทำให้อุทิศทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ส่งเสริมให้ทุนบุคคลมีบทบาทเพิ่มขึ้น มีการถ่ายทอดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และให้ประชาชนทุกหมู่บ้านมีส่วนร่วมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจะทำให้ประชาชนเกิด การเรียนรู้ร่วมกันเกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้นั้น ทั้งนี้กลุ่มอาชีพในชุมชนควรคำนึงถึงกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนที่จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือได้ เนื่องจากกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย การผลิต การแปรรูป การบริโภค และการตลาด หากผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคย่อมส่งผลให้กลุ่มอาชีพมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มอาชีพมีความสามารถในการจัดสรรกำไรส่วนเกินมาสนับสนุนในด้านการศึกษาในรูปของอุปกรณ์ การเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน อุปกรณ์กีฬา อาหารกลางวัน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์การเรียน การอนุเคราะห์/การช่วยเหลือแก่คนชรา และสนับสนุนกิจกรรมที่เหมาะสมแก่คนพิการ การสร้างสาธารณูปโภคสนับสนุนการสร้างประปา การสร้างถนน การจัดการสิ่งปฏิกูลภายในชุมชน เช่น การจัดการถังขยะ หรือเตาเผาขยะไว้ใช้ในชุมชนตลอดจนทำให้กลุ่มอาชีพได้ตระหนักถึงถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมณฑล ด่านธานี (2541) ได้กล่าวไว้ว่า หากกิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานดีจะทำให้มีกำไรส่วนเกินที่ได้หักค่าใช้จ่ายออกแล้วนั้นคณะกรรมการดำเนินงานจะสามารถแบ่งส่วนกำไรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในชุมชนโดยไม่เรียกเงินคืนในภายหลัง ย่อมทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

3. ผลการศึกษาปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ พบว่า แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนา กลุ่ม/ชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนส่งผล เชิงบวกต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน และปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนส่งผลเชิงลบต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของหมัดเพาซี รูบามา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อกิจกรรมในกระบวนการกลุ่มกับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองชุมชนเพื่อ การพัฒนาชุมชน และกิจกรรมในกระบวนการกลุ่มที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินของกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ทั้งนี้ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนนั้นควรมีการพัฒนาผู้นำให้มีความสามารถในการบริหารจัดการการเงิน ทุน มีการขยายเครือข่ายใน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไปยังภาครัฐและเอกชนมากขึ้น โดยใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ และการพัฒนากลุ่ม/ชุมชน และสมาชิกกลุ่มอาชีพให้มีความรู้ในการหาเงินทุนจากภายนอกชุมชน โดยใช้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงการพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาให้แก่กลุ่มอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มอาชีพมีความสามารถในการจัดสรร

กำไรส่วนเกินมาสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบของการทัศนศึกษา/การดูงานของคนในชุมชน สนับสนุนเงินทุนให้แก่เยาวชนในชุมชนที่เพิ่งจบการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ และให้การช่วยเหลือและแก่คนชราในชุมชน ส่วนปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนโดยเฉพาะการพัฒนาและปรับปรุงไฟฟ้าและระบบประปาเพื่อการบริโภคและการผลิตของชุมชนรวมถึง การสร้างถนนภายในชุมชน ฉะนั้นควรให้ชุมชนมีการจัดสรรกำไรส่วนเกินในการพัฒนาสนับสนุนการศึกษา การสร้างสาธารณูปโภค โดยคำนึงถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนไว้ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

4. การกำหนดแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ พบว่า ควรมีการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นตัวตั้งในการจัดการด้านปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชน โดยการเชื่อมโยงกิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน และการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนและ การพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชนให้เป็นกลไกกระบวนการในเรื่องการบริหารจัดการความรู้ทางด้านทุนวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน มีการสนับสนุนการพัฒนา กิจกรรมกระบวนการเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแปรรูป และการตลาด ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอข้อคิดเห็นโดยให้ชุมชนต่าง ๆ มีการจัดทำข้อมูลและองค์ความรู้ของชุมชน เพื่อสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรม เพื่อยกระดับชุมชนเดิมให้เข้มแข็งให้เชื่อมโยงกับการจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชน ได้แก่ การให้การศึกษา การอนุเคราะห์ การสร้างสาธารณูปโภค และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนพื้นที่ให้มีการเชื่อมโยงกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนโดยมีแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญธิชา มั่นคง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ชุมชนจะสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนหากนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นอาชีพต่าง ๆ การที่จะทำให้ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คือ ส่งเสริมให้ทุนบุคคลมีบทบาทเพิ่มขึ้นมีการถ่ายทอดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนและให้ประชาชนทุกหมู่บ้านมีส่วนร่วมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวเชื่อมกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนจะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสู่การพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับแนวคิดของธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2560) ได้กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรมี การวิเคราะห์ศักยภาพ และขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นนั้นและควรมีการสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จในระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ตลอดจนการเชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอันยชนก ปะวะละ, นริศรา คำสิงห์, อมร โทท่า และชัยธวัช ศิริบรรพพิทักษ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการโดยชุมชนและภาคีเครือข่ายร่วมกันดำเนินการสามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นชุมชนได้รับโดยตรง ส่วนภาคีเครือข่ายได้ประโยชน์จากความสำเร็จของผลการดำเนินงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์ (2560) ได้กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควรมีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มในลักษณะต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กลุ่มสะสมทุน กลุ่มอนุรักษ์ ต่าง ๆ และนอกจากนี้ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กรในชุมชนนั้น ๆ และควรส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของตนเองออกสู่สังคมภายนอก เพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของของชฎานันท์ ศิริกิจเสถียร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนรักแม่หนองหลวง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่าแนวทางและการดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนจะต้องสร้างจากภายใน ภายนอกชุมชนตามปัจจัยแห่งความสำเร็จคือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และการมีชุมชนเป็นเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็งโดยที่ผลการดำเนินการ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนโดยการพัฒนาอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้ขับเคลื่อน กลุ่มอาชีพตามความเหมาะสมและการตัดสินใจของชุมชน

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นนักพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน สามารถบริหารการใช้เงินทุนของกลุ่มอาชีพได้ และพัฒนาสมาชิกกลุ่มอาชีพให้รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพโดยมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้กับกลุ่มอาชีพ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจกิจกรรมการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการพัฒนากลุ่มอาชีพของชุมชนนั้น ๆ

2. กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการตลาด โดยให้กลุ่มอาชีพมีการทบทวนแก้ไขผลการดำเนินงานในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ให้สมาชิกในกลุ่มอาชีพมีการเรียนรู้และวางแผนร่วมกันในการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการกำหนดอัตลักษณ์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ เน้นกระบวนการ แปรรูปที่ไม่ซับซ้อน และมีการวางแผนการตลาดที่หลากหลาย รวมทั้งให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพในเรื่องของการควบคุมค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตามความจำเป็นของสมาชิกกลุ่มอาชีพ

3. การจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรปลูกฝังให้สมาชิกกลุ่มอาชีพได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวมโดยการนำผลกำไรส่วนเกินบางส่วนมาสนับสนุนในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคของชุมชน เช่น การพัฒนาถนนภายในชุมชนให้มีเส้นทาง การคมนาคมที่สะดวก มีการพัฒนาระบบประปา ไฟฟ้า เพื่อใช้ในการผลิตและบริโภคภายในชุมชน มีการจัดการสิ่งปฏิกูลภายในชุมชน เช่น การจัดหาถังขยะหรือเตาเผาขยะ มีการช่วยเหลือคนชราและผู้พิการ การสนับสนุนการศึกษาทั้งในรูปของอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนการส่งเสริมให้คนภายในชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

8. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากลุ่ม/ชุมชน การพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน และการพัฒนาพื้นฐานทางกายภาพของชุมชน โดยการพัฒนาผู้นำชุมชนให้เป็นนักพัฒนากลุ่มอาชีพในชุมชน สามารถบริหารการใช้เงินทุนของ กลุ่มอาชีพได้ และพัฒนาสมาชิกกลุ่มอาชีพให้รู้จักแสวงหา

ความรู้เพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอาชีพโดยมีการจัดอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้กับกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจกิจกรรมการดำเนินงานและมีส่วนร่วมในการพัฒนาของกลุ่มอาชีพของชุมชนนั้น ๆ

2. กิจกรรมในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรทั้งนี้ควรมีการกำหนดแนวทางในการผลิต การบริโภค การแปรรูป และการตลาด โดยใช้กลุ่มอาชีพมีการทบทวนแก้ไขผลการดำเนินงานในกระบวนการเศรษฐกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ให้สมาชิกในกลุ่มอาชีพมีการเรียนรู้และวางแผนร่วมกันในการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชน มีการกำหนดอัตลักษณ์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมความเป็นตัวตนของชุมชนนั้น ๆ เน้นกระบวนการแปรรูปที่ไม่ซับซ้อน และมีการวางแผนการตลาดที่หลากหลายรวมทั้งให้ความรู้แก่สมาชิกกลุ่มอาชีพในเรื่องของการควบคุมค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตามความจำเป็นของสมาชิกกลุ่มอาชีพ

3. การจัดสรรกำไรส่วนเกินของชุมชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสร้างสรรค์บนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ทั้งนี้ควรมีการกำหนดแนวทางโดยการปลูกฝังให้สมาชิก กลุ่มอาชีพได้ตระหนักถึงผลประโยชน์ส่วนรวมโดยการนำผลกำไรส่วนเกินบางส่วนมาสนับสนุนในด้าน การพัฒนาสาธารณูปโภคของชุมชน เช่น การพัฒนาถนนภายในชุมชนให้มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก มีการพัฒนาระบบประปา ไฟฟ้า เพื่อใช้ในการผลิตและบริโภคภายในชุมชน มีการจัดการสิ่งปฏิกูลภายในชุมชน เช่น การจัดหาถังขยะหรือเตาเผาขยะ มีการช่วยเหลือคนชราและผู้พิการ การสนับสนุนการศึกษา ทั้งในรูปของอาหารกลางวัน อุปกรณ์การเรียน ตลอดจนการส่งเสริมให้คนภายในชุมชน อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงการบริหารการเงินและการผลิตของผลิตภัณฑ์ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนนำผลการวิจัยไปใช้ในการบริหารการเงินและในการเพิ่มผลผลิตให้กับชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ในเครือข่ายเศรษฐกิจระดับภาคเหนือ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงเศรษฐกิจชุมชนของภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งจะทำให้ผลการวิจัยที่มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้สามารถนำข้อมูลของเศรษฐกิจชุมชนในแต่ละภูมิภาค มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

9. เอกสารอ้างอิง

ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร. (2563). การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจชุมชนในการพัฒนาอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนรักแม่หนองหลวง จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceeding) วิทยาการจัดการวิชาการ 2020 การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 9 และระดับนานาชาติครั้งที่ 2 วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์; 661-671.

พรชวดี พงษ์ศิริ. (2560). การพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดมหาสารคามตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม; 23-49.

ธัญชนก ปะวะละ, นริศรา คำสิงห์, ออมร โทท่า และชัยธวัช ศิริบรรพพิทักษ์. (2560). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกับสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของตำบลกำพี้ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม; 68-93.

- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2560). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน**. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 192-193.
- มงคล ด่านธานินทร์. (2541). **เศรษฐกิจชุมชนเชิงระบบ : หลักการและแนวการปฏิบัติ. ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : แนวความคิดและยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง.
- สาธิตี สาดบุญสร้าง. (2562). **แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน ดารุ์ลอบาตะห์ แขวงบางมด เขตทุ่งครุ จังหวัดกรุงเทพมหานคร**. สาขาการพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หมัดเฟาซี รูบามา. (2559). **ปัจจัยผลักดันเศรษฐกิจการเมืองชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดสรรกำไรส่วนเกินเพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษากลุ่มเศรษฐกิจชุมชน**. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่; 699-709.
- อัญธิชา มั่นคง. (2560). **บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 12(39), เดือนมกราคม - มีนาคม 2560; 90-100.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3); pp. 607-610.